

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 7. maj 2012

SPLOŠNA MATURA

Popravljená moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

Ženske v vrtincu laži in spletk

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 2 + do 2	♦ A predstaviti družbeni položaj žensk v dramah <i>Stebri družbe</i> in <i>Limonada slovenica</i> ter ga ponazoriti s po enim primerom iz vsake drame;
do 2 + do 2	za predstavitev družbenega položaja žensk v dramah <i>Stebri družbe</i> in <i>Limonada slovenica</i> ter
do 2 + do 2	za ponazoritev s po enim primerom iz vsake drame, npr.: Drama <i>Stebri družbe</i> je postavljena v 70. leta 19. stoletja na Norveško, <i>Limonada slovenica</i> pa v čas ob koncu 20. stoletja na slovenska tla. Iz dram lahko razberemo, da se je družbeni položaj žensk v tem času močno spremenil. Ob koncu 19. stoletja je bila ženska v patriarhalni in puritanski norveški meščanski družbi v podrejenem položaju. Dekleta so vzgajali za poslušne, vdane in ljubeznive žene, da so kasneje v zakonu skrbele za udobje svojih mož in za vzgojo otrok. Moški so od njih pričakovali tudi hvaležnost, ker so se z njimi poročili, saj so bile neporočene ženske v tistem času le v breme svojim družinam, čeprav so skrbele za druge in opravljale celo kak poklic. V kako nezavidljivem položaju se je takrat lahko znašlo dekle, spoznamo ob Dini Dorfovi. Ker je bila njena pokojna mati igralka in ženska dvomljivega slovesa, je bila Dina zaznamovana z materinim grehom in tako obsojena na samsko življenje ali pa na življenje s kom, ki bi ji ponudil zakon iz usmiljenja. A k sreči se Dinino življenje obrne tako, da pred spodobnostjo, kakršno od nje terja okolica, pobegne z Johanom v Ameriko. Družbeni položaj žensk na Slovenskem je ob koncu 20. stoletja drugačen. Ženske naj bi bile v enakopravnem položaju z moškimi, opravljajo lahko kateri koli poklic in tako izpolnijo svojo željo po samouresnitvi. Poroka za ženske praviloma ni več povezana z njihovo eksistenco, zato tudi samske ženske niso več v podrejenem položaju. Čeprav govorimo o enakopravnosti med spoloma, pa v resnici ni vedno tako, in tega se ženske tudi zavedajo. Tako je na primer sekretarka Helena prepričana, da Alojzija Grandovec, predsednica ene izmed opozicijskih strank, kljub sposobnosti in emancipiranosti v politiki nima dovolj moči. Helena meni, da ženske v politiki preprosto ne morejo zmagati, ker niso moški;
do 2 + do 2	♦ B predstaviti okoliščine, v katerih se najdeta Lona Hesslova in sekretarka Helena na začetku drame, ter pojasniti vzrok za njuno vpletenost v dramsko dogajanje;
do 2 + do 2	za predstavitev okoliščin, v katerih se najdeta Lona Hesslova in sekretarka Helena na začetku drame, ter
do 2 + do 2	za pojasnilo vzroka za njuno vpletenost v dramsko dogajanje, npr.: Lona Hesslova se s (pol)bratom Johanom po petnajstih letih vrne v domači kraj v hišo svoje polsestre Betty, ki je poročena s konzulom Bernickom. Njuna hiša je postala v času Lonine odsotnosti ena najuglednejših v mestu in je zbirališče meščank, ki se ukvarjajo z dobrodelnostjo. Pogovor med ženskami razkrije, da se je mestno življenje, včasih naklonjeno gledališču in zabavi, spremenilo. Duh po spodobnosti in moralnosti veje od vsepovsod, zato tudi ljubezenski škandal, ki naj bi ga pred petnajstimi leti povzročil Johan, še vedno buri duhove. Za greh velja tudi vse, kar kaže na svetovljanstvo in sproščenost, zato so vsi zgroženi ob Loninem prihodu v hišo. Prej so jo namreč videli, da se je na cesti sproščeno pogovarjala z ladijskimi potniki in si ob vodnjaku brez sramu ter vsem na očeh umila obraz. Lona Hesslova se vrne domov, da bi konzula Bernicka prepričala, naj prizna svoj mladostni greh. Verjame, da človek ne more živeti v laži, saj ga ta preganja in mu ne dovoli mirnega in srečnega življenja. Pred petnajstimi leti se je namreč Bernick zapletel v ljubezensko razmerje s poročeno igralko, čeprav je bil na skrivaj že zaročen z Betty. Ko je bilo razmerje odkrito, je krivdo za greh prevzel Bettyjin mlajši brat Johan in moral nato zaradi škandala pobegniti v Ameriko. Lona mu je tja sledila, saj je tudi sama zaradi Bernicka doživela ljubezensko razočaranje, ker je namesto nje izbral njeno polsestro Betty, ki je podedovala veliko denarja, Lona pa ni imela ničesar.

	<p>Helena pa je sekretarka v kabinetu dr. Franceta Počivavška, šefa ene izmed političnih strank. Ta se že šestič poteguje za mandat predsednika vlade. Ker sta to pot na volitvah obe stranki dobili enako število glasov, se v parlamentu ne morejo dogovoriti, kdo naj prevzame krmilo vlade. Zato so pred vrati ponovne volitve, a se jih vsi bojijo, saj jih je predvolilni boj, poln praznih obljub in spletkarjenja, utrudil. Ko tako tehtajo moč in nemoč ali premoč drug drugega in zavlačujejo z dokončno odločitvijo, se sekretarka Helena domisli, da bi morda na mesto predsednika pripeljali koga tretjega, ki bi ga sprejeli obe politični strani, iz ozadja pa bi ga vodil njen šef. Helena se namreč boji, da bi izgubila položaj sekretarke, če njen šef ne bo več vodilni politik, zato je pripravljena storiti vse, da se to ne bi zgodilo. Ker je prav takrat iz Amerike prišel domov na delovni dopust ugledni ekonomist in znanstvenik Vasilij, ki je dobil ameriško državno priznanje iz ekonomije, predlaga, naj v politiko povabijo njega. Ko končno prepriča svojega vase zagledanega in rahlo omejenega šefa o pravilnosti izbire, se ponudi, da bo v največji tajnosti uglednega znanstvenika prepričala, naj prevzame mandat za predsednika vlade;</p>
do 2 + do 2 do 6	<p>♦ C označiti Lono in Heleno ter primerjati njuno ravnanje, ko se spopadata s svojo nalogo;</p> <p>za oznako Lone in Helene ter za primerjavo njunega ravnanja, ko se spopadata s svojo nalogo, npr.: Lona je poštena, iskrena, čustvena in neposredna, a samosvoja in zelo samostojna ženska. Že v mladosti se je uprla okolici s svojim videzom in obnašanjem, zato so jo imeli za prismuknjeno. Za ljudi, ki jih ima rada, se je pripravljena žrtvovati. Tako se je, da sta z Johanom preživela, v Ameriki lotila različnih del, ki so veljala za žensko v njenem rodnem okolju za nesposodobna. Helena pa je preračunljiva, spletkarska, bistra, ambiciozna, samozavestna in čustveno dokaj hladna ženska. Kariera ji veliko pomeni, zato je zanjo pripravljena celo zatajiti svoja čustva in škodovati tistemu, ki je do nje iskren in ji odpre srce. Obe se zavzeto lotita svoje naloge, a ker si po značaju nista podobni in ker ju vodi drugačen namen, je tudi njuno ravnanje različno. Medtem ko Lona čaka na ugoden trenutek, da se bo s vsakom srečala iz oči v oči in mu povedala, zakaj se je vrnila, se Helena skrbno pripravlja na svoje prvo srečanje z Vasilijem, tako da prebere nekaj njegovih znanstvenih del. Verjame, da bosta njeni razgledanost in lepota prepričali Vasilija o poštenosti njenega namena. Obema se prvi poizkus ponesreči. Lona bi se iz obzirnosti do Betty verjetno umaknila in bi ostala le živ opomin svaku za njegove laži, na katerih je zgradil svojo krepostno podobo, če ne bi po naključju izvedela, da Johana krivijo tudi za krajo denarja, ki naj bi ob njegovem odhodu izginil iz tovarne. To je za pošteno in resnicoljubno Lono preveč. Skupaj z Johanom zahteva, naj se svak javno opraviči za laži. Ker ju Bernick prosi, naj z resnico počakata toliko časa, da izpelje posel z novo železnico, kajti grozi mu bankrot, se Lona plemenito umakne. Raje pomaga Johanu in Dini, da skupaj zapustita kraj, ki ju zaradi laži iz preteklosti utesnjuje, in odpotujeta v Ameriko. Tudi Helena bi se iz politične igre najraje umaknila, a njen šef zahteva, da se žrtvuje za stranko in zapelje Vasilija. Zagrozi ji celo z izgubo delovnega mesta, če tega ne bi storila. Helena se z Vasilijem zares spusti v razmerje, a mu iskreno pove, kakšni so nameni njenega šefa. Zato se Vasilij, ker želi ostati v njeni bližini, odloči stopiti v politiko, a na strani opozicije. Ker Heleni kariera pomeni več kot ljubezen, s spletko v zakulisju poskrbi, da se Vasilij na tiskovni konferenci zaradi svoje slepote počuti osramočenega, in opozicija mora priznati premoč nasprotnikov. Ravnanje obeh žensk je torej različno, saj Lono vodi želja po resnici, a ne za vsako ceno, Helena pa je zaradi strahu pred izgubo svojega položaja pripravljena storiti vse. Zato se Lona raje umakne, kot da bi komu škodovala, Helena pa s pomočjo grde spletke prizadene človeka, ki ji je pokazal, da jo ima rad;</p>
1 + do 3 (do 2)	<p>♦ Č ugotoviti, katera izmed njiju odigra po njegovem mnenju v svojem okolju pomembnejšo vlogo, in svojo izbiro utemeljiti;</p> <p>za ugotovitev, katera izmed njiju odigra po njegovem mnenju v svojem okolju pomembnejšo vlogo, in za utemeljitev izbire; za posplošen zaključek.</p>
Skupaj	30

Skupno število točk: 30

2. Razlagalni/interpretativni esej

Henrik Ibsen: Stebri družbe (odlomek)

Henrik Ibsen: Stebri družbe. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. 34–37.

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 6 + do 4	<p>♦ A predstaviti odzive oseb na prihod Lone Hesslove in pojasniti, katera od oseb se ob njenem prihodu počuti najbolj nelagodno;</p> <p>za predstavitev odziva oseb in za pojasnilo, katera od oseb se ob njenem prihodu počuti najbolj nelagodno, npr.: Lona Hesslova vstopi v Bernickovo hišo kot tujka, saj je ljudje ne prepoznajo takoj in mislijo, da je mednje vdrla akrobatka, ki je v mestece prispela na ameriški ladji s potujočim cirkusom. Ženske so ob njenem prihodu prestrašene, presenečene in celo zgrožene, kar razberemo iz njihovih vzklikov na začetku odlomka. Ko se izkaže, kdo je tujka, se na njeno vrnitev močneje odzovejo predvsem družinski člani. Gospo Bernickovo očitno najbolj skrbi, da je (pol)sestra ne bi osramotila, zato ji postavlja veliko vprašanj, in se vidno oddahne, ko Lona zagotovi, da ne namerava nastopiti v cirkusu. Hilmar Tønnesen, bratranec Bernickove, se na besede Hesslove vseskozi odziva le z medmeti, zaradi česar se začne ona na koncu celo norčevati. Njegovi vzdihli oziroma stokanje, kakor svoje odzivanje imenuje sam, morda kažejo njegovo začudenje ali presenečenje ob nenavadni situaciji, ki je nastala zaradi prihoda sorodnice. Zanimivo je, da se Marta Bernickova v pogovor, ki se razvije med dramskimi osebami, ne vključuje, iz česar lahko sklepamo, da za razliko od drugih ne želi izraziti svojih občutkov ob Loninem prihodu. Profesor Rörlund Lono Hesslovo doživlja kot neprijetno motnjo, saj ji daje jasno vedeti, da je s svojim prihodom zmotila delovanje društva za pomoč moralno izprijenim. S tem se postavlja v moralno superiornejši položaj od nje. Medkllici skupine žensk in gospe Rummlove kažejo, da tudi one ne odobravajo vedenja Lone Hesslove in so pod vplivom vodje svojega društva. Najbolj nelagodno se ob Loninem prihodu zagotovo počuti hišni gospodar, konzul Bernick. Tako kot njegova žena je najprej zaskrbljen za svoj ugled, ki bi ga svakinja utegnila omadeževati z nastopom v cirkusu. Ko izve, da je z njo pripotoval tudi (pol)brat Johan, postane opreznjši in celo obmolne. Postane mu vroče, saj si obriše potne kaplje s čela, s čimer pokaže svoje nelagodje oziroma čustveno vznemirjenost. Prihod izgubljenih sorodnikov zanj torej ni prijeten, zakaj je tako, pa se razkrije v nadaljevanju drame;</p> <p>za splošno predstavitev odziva oseb;</p>
(do 3)	
do 4 + do 4	<p>♦ B predstaviti značajske lastnosti, ki jih kaže Lona Hesslova v odlomku, in jih ponazoriti s pomočjo njenih besed;</p> <p>za predstavitev značajskih lastnosti Lone Hesslove in za njihovo ponazoritev s pomočjo njenih besed, npr.: Lona Hesslova že od začetka odlomka deluje zelo neposredno. Živahno pozdravi svoje sorodnike in pričakuje, da je bodo veseli. O sebi in svojih namelih vseskozi govori odkrito, saj odgovarja na vsa vprašanja in ničesar ne prikriva. Razberemo lahko, da je vajena skromnosti, saj se ne pritožuje nad tem, da je morala potovati v drugem razredu. Izkazuje močan materinski čut, o svojem odraslem (pol)bratu Johanu govori namreč kot o otroku, ki ga ne more pustiti samega. S svojo neposrednostjo zna duhovito ošvrkniti druge, sposobna pa je tudi samoironije. O sebi govori ironično, ko pravi, da se je v preteklosti že »na vse načine dala ljudem v zobe«, ali ko v pogovoru z Olafom samo sebe imenuje »stara, grda teta«. Da ima otroke rada, se vidi iz tega, da opazi Olafa in se mu želi približati tudi z duhovitim, mogoče otročjim govorjenjem, saj mu reče: »Daj mi no tačko, fant!« Profesorja Rörlunda zaradi njegove vzvišene moralne drže duhovito naziva pastor in pri tem poimenovanju kljubovalno vztraja. Že ob prvem srečanju torej pronicljivo spozna njegovo pravo naravo. Ne glede na to, da se nahaja v izbrani meščanski družbi, iz njenih ust zletijo besede, ki se vsem ne zdijo spodobne, npr. kletvica (»O vraga«) in sočna primera (»se je umazal kakor pujs«). Lona se torej ne pretvarja in tudi pri izbiri besed ostaja zvesta sebi oziroma kaže svojo neposrednost, kar jo dela drugačno od drugih žensk;</p>

1 + do 6	<p>♦ C ugotoviti, kakšno je po Loninem mnenju ozračje v Bernickovi hiši, in ugotovitve utemeljiti;</p> <p>za ugotovitev, kakšno je po Loninem mnenju ozračje v Bernickovi hiši, in za utemeljitev, npr.:</p> <p>Lona Hesslova s svojim živahnim prihodom in veselostjo predstavlja pravo nasprotje zadržani, neveseli družbi žensk. To opazi tudi sama, saj pravi, da se ji zdijo žalostne. Vpraša celo, ali je kdo umrl. Ko ugotovi, da dame pripadajo društvu za pomoč moralno izprijenim, nad katerim bdi profesor Rörlund, se v njej prebudi kljubovalnost, saj začne profesorja zbadati, tako da omeni <i>Sveto pismo</i> in ga poimenuje pastor, s čimer že nakaže, da se ji ozračje v hiši zdi nazadnjaško, mračnjaško in mrtvo. To kasneje tudi odkrito pove, saj pravi, da »diši po plesnivem – kakor mrliški prt« in da je v hiši kakor v grobnici. Govori o ozračju, ki ga ustvarjajo ljudje s svojim poudarjanjem moralnosti in spodobnosti, hkrati pa jo prostor tudi fizično utesnjuje s svojo zaprtostjo in temačnostjo. Da hoče to spremeniti, pokaže tako, da odgrne zavese in govori o svetlobi, ki jo je treba spustiti v prostor. Njene besede, da mora biti v hiši »svetlo kakor podnevi«, moramo razumeti tudi metaforično, saj svetloba pomeni odkrite, pristne, iskrene odnose, katerih glasnik je ravno Lona Hesslova. Kakor pravi sama, je »vajena prerijskega zraka«, se pravi odprtosti, svobode, česar pa v polmraku Bernickove hiše ni začutila. Na koncu odlomka se zdi, da si je zadala nalogo spremeniti ozračje v hiši, saj jasno napove, da se bo pridružila društvu, da ga bo »prezračila«. V zatohlo meščansko družbo bi torej rada vnesla odkritost, svobodo, pristnost in resnico;</p>
do 5	<p>♦ Č izraziti mnenje o tem, kakšno moč so imele ženske, kot je Lona Hesslova, v družbi, prikazani v Ibsenovi drami, in kakšno imajo danes;</p> <p>za mnenje o tem, kakšno moč so imele ženske, kot je Lona Hesslova, v družbi, prikazani v Ibsenovi drami, in kakšno imajo danes.</p>
Skupaj	30

Skupno število točk: 30

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,

b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

- **Zapis osebnih lastnih imen in svojilnih pridevnikov:**

- Ibsen, Ibsena; Ibsenov
- konzul Bernick, konzula Bernicka
- Betty, ni Betty Bernickove; Bettyjin
- Johann/Johan
- Tønnesen/Tønnesen/Tonnesen in Rørlund/Rørlund/Rorlund